

de presă teatrală românească

1915

Cortina. Teatru. Literatură. Artă. Muzică. București 23 ian. 1915 — apr. 1916. Apare vineri. Format 43 × 25. Red. și adm. Calea Călărași 42. Tip. Ion C. Văcărescu, str. Umbrei 4. Cota B.A.R. P. II. 4428.

În acest magazin teatral, scriu Al. T. Stamatiad, E. Lovinescu, A. De Herz (fragmente dramatice), Caton Theodorian (scene din **Bujoreștii**). Din „Cutia Pandorei” se scot numeroase informații, interviuri, note, reportaje.

Ion Manolescu, în plină glorie, spune: „Cu inteligență artistică, cu talent izbutești să înlocuiești foarte bine în ochii publicului frumusețea fizică cu o frumusețe spirituală”.

Teatrul „Eminescu”. Botoșani. Martie 1915. Număr festiv. Format 44 × 33. Tip. Saidman, Cota B.A.R. P. III. 3934.

Număr închinat inaugurării clădirii teatrului din urbe, 21 dec. 1914. Foarte bune fotografii de interior și exterior. **Notele Din trecutul teatrului botoșănean**, listele de subscripție, istoricul aşezământului sînt surse documentare de primă mîină.

Rampa nouă ilustrată. Ziar cotidian. București. 2 sept. 1915 — 16 aug. 1916. Format 47 × 32. Red. str. Sărindar 7. Tip. ziarului **Adevărul**. Cota B.A.R. P. IV. 4014.

Este seria a doua a gazetei, unică în mișcarea teatrală de pretutindeni prin apariție cotidiană timp de 37 de ani (cu unele întreruperi). Colaborează toate condeiele de prestigiu ale momentului cultural.

Primul număr dă importanța cuvenită („o premieră senzațională la Teatrul Național”) montării lui Paul Gusti cu drama gorkiană **Azul de noapte**. Numai rușii au aliniat o distribuție de valoare a acestuia: Petre Sturdza (Luca), C. Radovici (Actorul), G. Storin (Vaska Pepel), Al. Mihailescu (Baronul), Sonia Cluceru (Kvasnia), C-ța Demetriade (Vasilisa), R. Bulfinski (Satin) și I. Morțun, Ion Manu, Ana Luca, Agepsina Macri, Aurel Athanasescu...

1916

Revista teatrală. Galați. 8 ian. 1916. Format 33 × 24. Probabil unicul număr publicat de Agenția teatrală Isidore Kauffmann, str. Domnească 12. Tip. „Moldova”, str. Mare 67—69. Cota B.A.R. P. II. 40693.

Publicitate pentru spectacolele de turneu poposite în teatrul local „Papadopol”. Sosește în urbe un ansamblu de operă condus de Jean Athanasie.

Doina. Artă. Muzică. Publicație periodică artistică-teatrală. Publică principale și interesante știri artistice. Craiova. Ian. 1916. Probabil un număr. Format 33 × 24. Editura Agenției teatrale **Doina Olteniei**, „peste drum de Minerva”. Tip. Macavei. Cota B.A.R. P. II. 40638.

Menită să fie „sucursala agenției **Rampa**” din Capitală, publicația anunță turnee și face reclamă pentru instrumente muzicale.

Viața artistică. Revista tuturor artelor și pentru apărarea intereselor artiștilor. București. 1 mart. — 1 iun. 1916. Apare la 1 și 15 ale fiecărei luni. Format 33 × 24. Director artistic Mircea Freamăt. Red., adm. și tip. str. Lipsanilor noi 12. 7 numere. Cota B.A.R. P. II. 4149.

Multe și mărunte cronici, afișe, ilustrații. La Teatrul Național din București, **Scrisoarea pierdută** numără abia 100 de reprezentații (în 32 de ani!).

Aristizza Romanescu informează curioșii **Cum preparăm eu rolurile**: „Citeam întîi piesa întreagă, de mai multe ori, pentru a pătrunde bine subiectul și caracterele. Pe urmă, începeam să-mi învâț rolul împărțindu-l nu în acte, ci în scene, sau, dacă n-aveam decît o scenă mare, în 3—4 părți [și] pînă n-o memoram bine fiecare în parte, nu mă aventuram la întreaga scenă sau la întregul act...”

Masca. Teatru. Literatură. Arte. Revistă săptămînală. București. 7—14 aug. 1916. Format 32 × 23. Director D. Karnabett. Red., adm., tip. „Universala”, str. Covaci 14. 2 numere. Cota B.A.R. P. II. 4424.

Colaboratorii sînt din anturajul poetului Al. Macedonski. Maestrul însuși ono-

rează intii număr cu o înedită: „România frunzei de chiparos”. Ion Peretz dă un fragment din drama istorică *Bimbașa Sava*, dramă care trebuie să deschidă stațiunea. Dar, abia în 1919 vor reînvia scenic evenimentele anului 1821 din piesa distinsului jurist. Deocamdată, sună goar-nele marii mobilizări...

Ecoul teatral. Brăila. Febr. 1916. Format 16 X 23. Editura Agenției teatrale Ars. Tip. Dunărea. Număr consacrat reprezentației cu *Strigoii* de H. Ibsen. Lipsește din fondurile publice.

Am consultat nr. 3 din anul I, febr. 1916, aflat în arhiva actorului Aristide Demetriade (acum, în posesia noastră). Se distribuie împreună cu programul de sală al turneului cu piesa ibseniană. Conține siluetele foto și portretele literare ale actorilor C-ța Demetriade, Ar. Demetriade, Olga Culitza, C. Belcot. Se reproduc paginile lui N. Iorga: *Un erou modern. H. Ibsen*. Cronici de Iosif Nădejde, Emil Fagure.

Probabil agenția teatrală brăileană tipărea revista la fiecare turneu al artiștilor capitatei, adaptind numărul la repertoriu.

1917

Cronica Artistică și Literară [Iași, 1917] — 14 febr. 1918. Apare de două ori pe lună. Format 33 X 24. Directori Dinu Dumbravă și Mihail Sorbul. Red. și adm., str. Alecsandri 1. Nu indică tiparul. Cota B.A.R. P. II. 41321.

Se conservă doar nr. 11 din 14 februarie 1918. A apărut și nr. 12, anunțat în *Tribuna*, Iași, 12 apr. 1918. Revistă apărută în refugiu ieșean din vremea înfrâului război mondial. Mihail Sorbul exclamă în cuvîntul-program: „Adevărul și realitatea. Nici că se poate două muze mai darnice în inspirații!”

Mircea Rădulescu imprimă un fragment din comedia istorică *Serenada din trecut*. Despre cele trei „societăți dramatice” din București, Iași, Craiova, reunite sub presiunea momentului, se dau utile informații.

Scena. Ziar zilnic de Teatru, Muzică, Literatură, Artă, Sport. București. 27 sept. 1917 — 11 nov. 1918. Format 46 X 32. Red. și adm. Pașajul Imobiliara. Editura I. Brănișteanu. 314 numere. Cota B.A.R. P. IV. 4614.

Periodic scos sub ocupația germană de dramaturgul A. De Herz. O vreme, colaborează Liviu Rebreanu, cronicarul dramatic al ziarului *Lumina* condus de C. Stere. Cel care noapte de noapte trudește la ctitorirea romanului românesc modern, era îndreptățit să scrie: „În fața cerințelor artei trebuie să dispară orice vanități mari sau mici. Iar ambiția adevăratului artist dramatic trebuie să

fie neîncetată. Întruparea desăvîrșită a unor oameni noi!”.

Scriu reportaje, note, cronici A. De Herz, D. Karnabett, B. Nemțeanu, A. Davila, G. Galaction, V. Demetrius etc. Multe informații privind *Societatea Dramatică Română* condusă de Ar. Demetriade. O foarte bună revistă de teatru.

1918

Excelsior. Almanach de teatru, literatură, artă, muzică pe anul 1918. București. Format 19 X 13. Apare sub îngrijirea lui I. Tedescul și Eman Cerbu. Editura Agenției de publicitate și tipografiei I. Brănișteanu. Pașajul Imobiliara. Cota B.A.R. P. I. 4714.

Apare sub ocupația germană. Colaborează A. De Herz, D. Karnabett, poetul B. Nemțeanu etc. Al. Macedonski publică un fragment din „tragedia clasică” *Moartea lui Dante Alighieri*. Numeroși actori mărturisesc cum au debutat. Caricaturi de Gruia.

Cronicarul. București. 17 aug. — 31 dec. 1918. Apare marțea, joia și sîmbăta. Format 64 X 48. Red. Calea Victoriei 51 (Piața Teatrului). Tip. Poporul, str. Sărindar 17. Cota B.A.R. P. IV. 4469.

Ziarul reflectă frămîntările actoricești în București „păcii de la Bufta”, apoi înregistrează etapele normalizării vieții sub reflectoare. (Întoarcerea actorilor din refugiu, constituirea trupelor, repertoriul etc.). Semnează cronici Gala Galaction, Tudor Vianu, D. Karnabett și... Calon (de această dată în interesantă postură de memorialist). Din reflecțiile lui Tudor Vianu privind statutul ziaristului (de teatru): „Cronicarul pornește de la un fapt al zilei sau de la o personalitate contemporană și se lasă dus de asociațiile sale. Sub amănuntul cotidian el descoperă perspectiva teoretică. El pune o contingentă oarecare sub privirea eternității. Uneori, numai surprinde și înnoiește un aspect. Tratează cu grație și încheie cu spirit”.

Cortina Brăilei. Teatrală, literară, artistică, muzicală, sportivă etc. Brăila. 3—10 nov. 1918. Apare în fiecare joi și duminică. Lipsește din fondurile publice. Este semnalată în *Istoricul presei brăilene de la 1859 pînă la 1926* de S. Semilian, Brăila 1927.

Revista critică. Literară. Teatrală. Artistică. Muzicală. București. Oct. 1918 — 1 mart. 1919. Apare sîmbăta. Format 17 X 24. Director Paul I. Prodan. Red. și adm. B-dul Elisabeta 51. Tip. Profesionala D. C. Ionescu, str. Cîmpineanu 9. 21 de numere. Cota B.A.R. P. I. 4989. Colaboratori: T. Vianu, Paul I. Prodan, Al. T. Stamatiad, M. Sorbul, Al. Busuioceanu, Edgar Istraty etc.

Revista grupează scriitorii și artiștii „în faza de refacere generală care urmează unui război crud...”.

Paul I. Prodan, dramaturg, critic teatral, viitor director general al teatrelor este martor la redeschiderea Teatrului Național după doi ani de război, în seara zilei de 5 oct. 1918, cu drama lui Delavrancea **Viforul** (omagiul adus autorului mort în refugiu): „Am resimțit atîta emoție, sufletul mi-a fost într-atîta prins, încît am părăsit sala teatrului cu gînduri care-și găseau izvorul înduioșării lor numai la auzul unei limbi românești atît de frumoase și la vederea unor colături de țară răscolite pînă mai ieri de viforul războiului”. Oamenii scenei se

pregătesc pentru o viață artistică nouă în România Mare.

Notă. După această poziție bibliografică, se poate întrezări planul unei istorii a presei teatrale românești: de la 1835 (întîiul periodic, **Gazeta Teatrului Național**) la 1918 (unirea politică și culturală a tuturor românilor); 1919—1944, perioada interbelică; 1944—1947, o fază de tranziție, amurgul presei scenice comerciale; 1948, pînă astăzi.

Un bilanț provizoriu: între 1835 și 1918 au apărut în „România mică” și Transilvania 85 de reviste și ziare de teatru (cite s-au depistat pentru acest documentar).

Ionuț NICULESCU

În memoriam

Anca Ledunca

...Un om. Un artist. O viață. Încheiate într-o seară de primăvară, într-un foaier de teatru, metamorfozat în scenă. Participanți la triumf — ca și la dramă — spectatori. Oameni de tot felul, de toate stările, duși la incandescență de mirabila magiciană. O încheiere pîrînd mai mult o împlinire...

Și totuși, de ce despărțirea de Anca Ledunca este atît de sfișietoare? De ce ne copleșește pînă într-atît? Să fie oare amintirea debutantei abia trecute de douăzeci de ani care, acum mai bine de trei decenii, dădea viață din viața ei acelei istețe și spirituale Marianne din Tartuffe? Să ne doară gîndul că Liana cea eterată și poetică din Trandafirul roșu sau tulburătoarea Norma Fancy din Vulturul de aur de J. Galan cu greu își vor afla o egală trăire aceleia pe care le-a dăruit-o Anca Ledunca? Ludmila din Dragoste tîrzie de Ostrovski, Sheila din Inspectorul de poliție de Priestley, Liuba din Cei din urmă (Gorki), Lady Higgins din Pygmalion (Shaw), Julia din Dol tineri din Verona se ridică acum, parcă aievea, în fața ochilor noștri, și toate poartă chipul, toate au glasul Ancăi Ledunca... Anca Ledunca — Andromaca din Trolenele lui Euripide — superbă, nobilă, nepămînteană. Anca Ledunca — Sara Melody din Fire de poet de O'Neill... Și tot ea, Adela din Sfîntul Mitică Blajinu (Baranga), sau ambigua domnișoară Peacky din Capcana de Agatha Christie, Reportera din Interviu, Mașa din Jocuri crude de Arbuzov, Ana din Escapada (M. Velickov)... Puține, prea puține dintre acele o sută de portrete, de vieți, de destine trăite de Anca Ledunca. Dar suficiente pentru a ne da imaginea unui creator neobișnuit, plămînd cu același har și forță și în registrul dramatic, și în cel comic... Și nu unul, ci mai multe premii au venit s-o răsplătească pentru tot ce dăruia oamenilor...

În urmă, alături de celelalte fapte, se așază tragica figură a fascinantei Edith Piaf. Cînd trăirea și jertfa artistei creatoare au atins cotele cele mai înalte. Și atunci a venit încheierea.

Anca Ledunca — un om frumos. Un artist cu har. O existență bogată prin dăruire. Un adevăr de care, nu, nu ne vom putea despărți.

Sanda DIACONESCU